

Téma: **Critical code studies**

Název článku: **Můžeme číst a vysvětlit počítačový kód způsobem, jakým analyzujeme literární dílo?**

Anotace:

Ve svém článku bych se ráda zaměřila na jednu ze subdisciplín debaty o nových médiích, a to na tzv. „Critical Code studies“ (Kritická studia kódu), poprvé představenou Markem C. Marinem v roce 2004. Hlavním cílem těchto studií je výzkum počítačového kódu v rámci sociálně-historického kontextu. Marino tvrdí, že řádky počítačového kódu nejsou hodnotově neutrální a kromě specifických interpretačních metod rozvinutých pro diskurz počítačového programování mohou být analyzovány také pomocí teoretických přístupů uplatňovaných na jiné semiotické systémy, neboť se jedná o sociální systém s vlastní gramatikou a rétorikou. Cílem článku bude podrobnější představení Marinovy studie *Critical Code Studies*, a dále zodpovězení otázky, jakým způsobem Marino analyzuje a vysvětluje počítačový kód, a jak vymezuje tuto metodiku vůči další subdisciplíně nových médií - softwarovým studiím. Kromě analýzy Marinovy studie se pokusíme zasadit tuto debatu do širšího kontextu, a proto se pokusíme srovnat Marinův přístup s argumenty dalších autorů (např. Lev Manovich, Matthew Kirschenbaum, Noah Wardrip-Fruin, John Cayley ad.).

Klíčová slova:

Kód, programovací jazyk, interpretace, význam, text, semiotika, struktury, symboly, funkcionalita, interpretace, sociální kontext, softwarová studia, nová média.

Literatura:

BERRY, David M. The computational turn: Thinking about the Digital Humanities. In *Culture Machine*. 2011. Dostupné online: <http://www.culturemachine.net/index.php/cm/article/view/440/470>.

CAYLEY, John. *The Code is not the Text (unless it is the Text)*. 2002. Dostupné online: <http://www.electronicbookreview.com/thread/electropoetics/literal>

KIRSCHENBAUM, Matthew. Why humanities students should learn to program. In *The Chronicle Review*. 2009-01-23.

MANOVICH, Lev. *Cultural Software*. 2011.

MARINO, Mark C. *Critical Code Studies*. 2004. Dostupné online: <http://www.electronicbookreview.com/thread/electropoetics/codology>

MATEAS, Michael – WARDRIP-FRUIIN, Noah. *Defining Operational Logics*. 2009.

The Humanities and Critical Code Studies Lab. 2012. Dostupné online: <http://haccslab.com/>.

Úvodní teze článku:

Mark C. Marino je profesorem na University of Southern California, kde řídí humanitní studia a kritická studia kódu. V roce 2004 poprvé představil svůj článek *Critical Code Studies*, v němž čtenářům nabízí myšlenky nové subdisciplíny debaty o nových médiích zaměřující se na výzkum počítačového kódu. Podle Marina byla analýza kódu v rámci nových médií po dlouhou dobu zanedbávána, první zásadní diskuze o možnostech interpretace kódu se rozvíjí až s příchodem softwarových studií, teda cca od roku 2001. Právě na softwarová studia Marino v mnohém navazuje, zároveň se však proti nim ve svém článku vymezuje, což si ukážeme později.

Na konci prvního odstavce klade Marino zásadní otázku: Co se stane, začneme-li interpretovat význam kódu? Pro zodpovězení položené otázky se Marino vypořádává s tezemi dalších autorů píšících o významu kódu. Zmiňme například Johna Cayleyho a jeho text [The Code is Not the Text \(unless it is the text\)](#), Ritu Raley, autorku textu [Interferences: \[Net.Writing\] and the Practice of Codework](#) či Floriana Cramera a jeho *Words Made Flesh: Code, Culture, Imagination*. Oproti všem se Marino vymezuje a navrhuje, abychom se již nebavili o kódu jako o textu v metaforické podobě, ale abychom jej začali analyzovat a vysvětlovat jako systém znaků s vlastní rétorikou, jako verbální komunikaci, jež disponuje významem přesahujícím vlastní funkcionalitu. Jinak řečeno, Marino říká, že bychom měli číst a vysvětlovat kód stejným způsobem, jakým můžeme vysvětlit literární dílo, a to právě v rámci nové oblasti bádání – Critical Code Studies (CCS).

CCS nejsou zaměřena na literaturu z kódu, nebo na kód, jenž by byl literaturou, ale na kód jako kulturní textový celek hodný analýzy a bohatých možností interpretace. Jedná se o přístup aplikující metodiku kritické hermeneutiky na interpretaci počítačového kódu, programovou architekturu a související dokumentaci v rámci sociálně-historického kontextu. Řádky kódu nejsou totiž hodnotově neutrální a mimo specifických interpretačních metod rozvinutých pro diskurz počítačového programování mohou být analyzovány také pomocí teoretických přístupů uplatňovaných na jiné semiotické systémy.

Marino přirovnává CCS k disciplíně „Critical Legal Studies“ (kritická studia práva), protože v obou těchto oblastech se přistupuje k funkčnímu textu (právní dokument / počítačový program) s cílem vysvětlit význam v rámci jeho funkcionality bez pouhého soustředění se na estetiku a efektivitu. Význam tak není limitován pouze na doslovný proces, jehož kód aktivuje. Prostřednictvím CCS mohou teoretici komplexněji analyzovat lidské a počítačové systémy, od úrovně počítače k úrovni společnosti, v níž tyto kódy cirkulují a již ovlivňují. Cílem CCS však není vytvářet kód s estetickou hodnotou a přidaným významem, ale pohled, který připouští, že kód má mimo své funkcionality vlastní specifický význam s ohledem na širší společenské souvislosti, jelikož se jedná o formu symbolického vyjádření a interakce.

CCS jmenují řadu praktik, která již byla více či méně v odborných kruzích diskutována. Významná čtení kódu byla provedena Raleyovou, Montfortem, Mateasem, Noah Wardrip-Fruinem a dalšími přispěvateli do kolekce softwarových studií. Je však pravdou, že většina prací na toto téma přistupovala k problematice příliš široce. Jen málo kritiků se zabývalo konkrétními řádky kódu či aspekty programovacích jazyků, a to i v případě analýzy kódového díla (codework). Někteří však již započali proces analýzy konkrétních programovacích praktik, počítačových jazyků a samotných symbolů v rámci kódu. Marino v článku představuje tyto autory a jejich teze a na jejich základě pak definuje přístupy, jež je potřeba v rámci CCS uplatňovat.